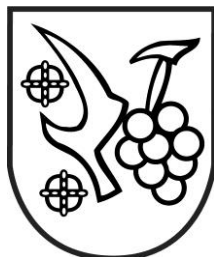

Mestská časť Bratislava-Vajnory

Materiál na rokovanie MZ
MČ Bratislava–Vajnory
dňa 20.06.2019

K bodu: 9

Informácia o projekte expozície tradičného ľudového príbytku a o činnosti a aktivitách vo Vajnorskom ľudovom dome v roku 2018

Materiál obsahuje:

1. Uznesenie MR
2. Návrh uznesenia
3. Dôvodová správa
4. Informácia o VLD

Predkladateľ:

Ing. Michal Vlček
starosta

Zodpovedný:

Gabriela Zemanová, predsedníčka
občianskeho združenia Podobenka z Vajnor

Spracovateľ:

Gabriela Zemanová, predsedníčka
občianskeho združenia Podobenka z Vajnor

Bratislava, jún 2019

NÁVZH UZNESENIA

Miestne zastupiteľstvo po prerokovaní

berie na vedomie

informáciu o projekte expozície tradičného ľudového príbytku a o činnosti a aktivitách vo Vajnorskom ľudovom dome v roku 2018

UZNESENIE MIESTNEJ RADY

Miestna rada po prerokovaní

odporúča

miestnemu zastupiteľstvu prerokovať a vziať na vedomie informáciu o projekte expozície tradičného ľudového príbytku a o činnosti a aktivitách vo Vajnorskom ľudovom dome v roku 2018

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Keďže Vajnorský ľudový dom je národná kultúrna pamiatka zo začiatku 19. storočia, je ukázkou tradičnej zástavby dvora typu radových dedín. Vertikálne delenie stavebných parciel podmieňovalo orientáciu domov od ulice k humnám a viniciam, čím vznikali dlhé dvory alebo dlhé domy. Stavebným materiálom ľudového domu bola najmä nepálená tehla kombinovaná s kameňom a pálenou tehlou. Steny sú približne 60 – 70 cm hrubé, majú nápadný strop s hrubým nosným povalovým trámom a drevené podlahy. Najčastejším motívom ornamentálnej maľby je motív vtáčika, ktorý vajnorské maliarky vedeli nakresliť v neuveriteľnom množstve podôb.

Keďže Podobenka z Vajnora je skupina nadšencov združená v občianskom združení, ktoré oficiálne vzniklo v roku 2014 z iniciatívy Gabriely Zemanovej a Kataríny Števiarovej hlavne so zámerom podchytiť deti a mládež a ako pokračovateľom tradícií odovzdať im dedičstvo otcov. Spája navyše milovníkov tradícií a zvykov, piesní, hudby a tanca, divadla, remesiel, tradičnej kuchyne, tradičného hospodárenia rôzneho veku. Svoju činnosť zameriava na zachovanie, rozvíjanie, podporu a prezentáciu hmotného i nehmotného kultúrneho dedičstva v oblasti umeleckej tvorby, divadelnej kultúry, ľudových tradícií a zvykov na Slovensku i v zahraničí. Dlhodobým cieľom združenia je vyhľadávať a spracovávať tradície, zvyky, rôzne činnosti a zábavu našich predkov. Inšpiračným zdrojom tvorivej činnosti je autentický vajnorský folklór. Pri tvorbe projektov sa snaží o aktívnu spoluprácu s miestnymi spolkami a školami. Scénickým stvárnením vajnorského folklóru prostredníctvom hier, tanca, hudby a ľudovej piesne rozdáva radosť a dobrú náladu.

Keďže Mestská časť Bratislava-Vajnory utvára podmienky na vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť, kultúrno-výchovnú činnosť, kultúrno-spoločenskú činnosť a záujmovú umeleckú činnosť, dbá o ochranu pamätihodností miestneho významu, ktoré majú historický, kultúrny alebo spoločenský význam pre mestskú časť, vykonáva údržbu a správu historických pamiatok a stavieb miestneho významu zverených do správy mestskej časti, ako aj výstavbu, správu a údržbu kultúrnych zariadení, má záujem na oživení Vajnorského ľudového domu rešpektujúc jeho kultúrnu a pamiatkovú hodnotu, najmä vytvorením priestoru pre aktívnu kultúrnu činnosť a expozíciu múzea s dôrazom na vajnorské tradície.

Keďže Podobenka z Vajnora svojou mimoriadnou aktivitou rozvíja vajnorské ľudové tradície pre všetky generácie, spolupracuje s mestskou časťou pri organizovaní kultúrnych a spoločenských podujatí, reprezentuje vajnorskú kultúru na Slovensku aj v zahraničí a usiluje sa o zápis Vajnorského ornamentu ako prvku do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska.

Keďže Vajnorský ľudový dom po jeho rekonštrukcii vykonanej mestskou časťou potrebuje starostlivého a zanieteneho správcu, ktorý dokáže oživiť vajnorské ľudové tradície aj pre dnešnú generáciu a rozvíjať povedomie o historickom význame Vajnora ako „dediny v meste“ dohodli sa Mestská časť Bratislava-Vajnory a občianske združenie Podobenka z Vajnora na uzatvorení Zmluvy o spolupráci č. 161/2016/ZoS. Predmetom tejto zmluvy je spolupráca zmluvných strán pri starostlivosti o národnú kultúrnu pamiatku Vajnorský ľudový dom, expozíciu múzea, informačné kultúrne centrum, zabezpečovanie podujatí organizovaných vo Vajnorskom ľudovom dome, zabezpečenie priestorových kapacít pre partnera na činnosti súvisiace s činnosťou partnera, a s tým súvisiace vymedzenie vzájomných práv a povinností. Jednou z povinností je predložiť na rokovanie miestneho zastupiteľstva najneskôr do júna nasledujúceho kalendárneho roka informáciu o projekte expozície múzea a o činnosti a aktivitách vo Vajnorskom ľudovom dome.

Informácia

o projekte expozície tradičného ľudového príbytku

a o činnosti a aktivitách vo Vajnorskom ľudovom dome v roku 2018

Tento jedinečný historický objekt poznajú hľadajúc všetci obyvatelia Vajnôr – nachádzajú sa na hlavnej ulici, ktorú tí starší volali aj „hradská“ – a toto pomenovanie je oprávnené, pretože to pôvodne naozaj bola cesta, ktorá spájala Vajnory s Bratislavským hradom, ku ktorému mala obec historický vzťah.

Vajnorský ľudový dom je stavba zo začiatku 19. storočia a je ukážkou tradičnej zástavby „dlhého“ dvora v tzv. radovej dedine. V roku 1985 bol vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku. Dom je situovaný širšou stranou do uličného frontu. Jeho stavebným materiálom bola najmä nepálená tehla kombinovaná s kameňom a pálenou tehlou. Steny sú približne 60 - 70 cm hrubé, majú nápadný strop s hrubým nosným povalovým trámom a drevené podlahy.

Členenie a interier obytného domu bol prispôsobený potrebám vtedajšej rodiny. Vchod do domu je cez „sín“ – kuchyňu s otvoreným ohniskom, ktorým sa vykurovala predná izba aj komora. Za pitvorom je izba s dvoma oblokami do ulice a v osi izby je komora, prestavaná na zadnú izbu. Hospodárske stavby ako stajňa, maštal a stodola boli od obytnej časti domu oddelené prešovňou, kde sa nielen lisovalo hrozno, ale i uskladňovalo dorobené víno.

Na Vajnorskom ľudovom dome môžeme pozorovať i charakteristický architektonický prvok typický pre túto oblasť - spevnený vchod do domu a pivničky, tzv. výpustok. Typickou ukážkou ľudovej maliarskej interierovej výzdoby je dekoratívna výmalba umiestnená nad otvoreným ohniskom (nad čelustami pece). Biely ornament je v jednoduchšom prevedení a je namalovaný na hnedom pozadí. Motívom sú štylizované kvety, listy a vtáčiky. Ďalšou maliarskou výzdobou, ktorá ešte čaká na ruky reštaurátora, je maľba na stene v tzv. prešovni. Na bielom pozadí modro-červeno-zelenej farebnosti v polkruhovitých výsečiach zrkadlovo sa opakuje výjav zobrazujúci štylizované strapce hrozna, viničné úponky, kvety a vtáky. Najčastejším motívom ornamentálnej maľby je motív vtáčika, ktorý vajnorské maliarky vedeli nakresliť v neuveriteľnom množstve podôb. Dodnes je táto pôvodná tvorba zdrojom inšpirácie pre ďalšie generácie.

Po roku 1990 prešiel Vajnorský ľudový dom do vlastníctva Hlavného mesta SR Bratislavy. Nový vlastník sa najmä pre nedostatok financií nedokázal kompletne postarať o túto národnú kultúrnu pamiatku. Vajnorský ľudový dom začal postupne chátrať, zatekalo doň, objekt vlhol a exponáty z múzea bolo potrebné zachrániť. V súčasnosti sú uložené v depozitári Múzea mesta Bratislavy, ktoré je ich vlastníkom. Mestská časť Bratislava-Vajnory sa celé roky snažila neúspešne získať Vajnorský ľudový dom, jeden z posledných pôvodných domov vajnorskej architektúry, do správy napriek tomu, že táto pamiatka bola takmer pred zrútením.

Ihneď po získaní Vajnorského ľudového domu do správy sa mohla konečne vajnorská samospráva pustiť do rekonštrukcie. Začalo sa udržiavacími prácami, aby sa predišlo ďalším škodám. Predovšetkým bolo potrebné podchytiť rozmočené základy. Sú veľmi plytké a ich nadstavbu tvoria väčšinou tehly vyrobené podľa starej receptúry z hlíny a slamy. Po odkrytí omietok sa dokonca objavili rôzne výstuže z novších tehál, ktoré však do pôvodnej architektúry nepatria a museli byť odstránené. Boli to náročné postupy, pri ktorých bola ohrozená najmä statika budovy. Po tom, čo

táto historická kultúrna pamiatka dostala novú strechu v prednej časti objektu, práce pokračovali na opravách interiéru.

Vajnorský ľudový dom miestna samospráva opravovala z finančných prostriedkov získaných z verejných zdrojov, od podnikateľských subjektov i darov súkromných osôb. Vajnory získali granty z Ministerstva kultúry SR a z Bratislavského samosprávneho kraja, finančnými prostriedkami prispela Nadácia Všeobecnej úverovej banky a Slovenské elektrárne.

Zrekonštruovaný Vajnorský ľudový dom si mohli obyvatelia obce i návštevníci po prvý krát pozrieť 25. októbra 2014. V súčasnosti v ňom svoje aktivity v oblasti zachovávanía tradičnej vajnorskej kultúry realizuje najmä občianske združenie Podobenka z Vajnor. Členovia Podobenky majú za sebou niekoľkomesačné obdobie mravenčej práce pri zriaďovaní expozície tradičného bývania (akvizícia, zdokumentovanie, reštaurovanie, inštalácia a starostlivosť a údržba vystavených exponátov), starostlivosti o interiéru ale aj exteriéru (upratovanie vnútorných priestorov, temperovanie v zimnom období a pravidelné vetranie objektu aj v nezrekonštruovanej časti, letná a zimná údržba dvora a verejného priestranstva na ulici pred objektom, vysadenie a starostlivosť o záhony).

Škola vajnorských tradícií – predveľkonočné obdobie (od 1. 3. - 29. 3. 2018) – výroba tradičných vajnorských kraslíc – pravidelné tematické kurzy tradičných remesiel určené pre všetky vekové kategórie

Veľkonočný pondelok (2.4.2018)

Už tradične sa na Veľkonočný pondelok stretávajú vo Vajnorskom ľudovom dome členovia občianskeho združenia Podobenka z Vajnor a tu spolu s priateľmi a návštevníkmi prežívajú veselé sviatky jari so všetkým, čo k tomu patrí.

Nie inak tomu bolo aj tento rok. Šibačov prišlo naozaj požehnané. Vyšibali nás, symbolicky aj vyoblievali a tak my všetky dievčence budeme celý rok zdravé, vrtké a svieže. O to sa už postarali nielen naši vajnorskí mládenci, ale aj zástupcovia mužského pohlavia, ktorí prišli spoza hraníc našej mestskej časti, regiónu ba aj Slovenska. Za odmenu si odvážni šibači odniesli nielen krásne vajnorské kraslice, ale pohostili sme ich aj tradičnými dobrotami (*veľkonočná sekanka, oškvarkové pagáčki, makovník, orechovník a sirovník*) a vajnorským vínom.

Všetci návštevníci, ktorí na Veľkonočný pondelok medzi nás do Vajnorského ľudového domu prišli, si mohli poprezerat' expozíciu tradičného bývania, ktorú sme tematicky prispôbili Veľkonočným sviatkom. Dvere aj brána ostali, pre istotu, otvorené po celý čas - nestíhali by sme veru otvárať! Vo Vajnorskom ľudovom dome to jednoducho žije !

Sviatok Božieho tela (31.5.2018)

Sviatok Najsvätejšieho Kristovho tela a krvi oddávna sprevádza tradícia procesií. Veriaci na čele s biskupom alebo kňazom v slávnostnom sprievode nesú monštranciu s kúskom premeneného chleba ulicami miest a dedín. Deti na znak úcty a lásky k Bohu rozsypajú na cestu lupene kvetov. Sprievod sa obvykle zastavuje pri štyroch oltároch symbolizujúcich štyri svetové strany. Jedným zo štyroch takýchto oltárov bol aj v roku 2018 už po druhý krát aj oltár v bráne dvora Vajnorského ľudového domu, ktorý pripravili a ozdobili členovia občianskeho združenia Podobenka z Vajnor.

Letná Škola vajnorských tradícií (2. – 7. 7. 2018 a 16. – 21. 7. 2018) - Napriek letným prázdninám deti rady prichádzajú do našej letnej Školy vajnorských tradícií, ktorú sme organizovali v tomto roku po prvýkrát na dvore Vajnorského ľudového domu. škola tradičných remesiel pre deti tábora a prehliadka tradičného vajnorského príbytku vo Vajnorskom ľudovom dome

Denný tanečný tábor s Lúčnicou (5.7., 13.7. a 19. 7.2018) - škola tradičných remesiel pre deti tábora a prehliadka tradičného vajnorského príbytku vo Vajnorskom ľudovom dome

Vajnorské dožinky (25.8.2018) – živé múzeum s tradičnou vajnorskou izbou a kuchyňou, prezentácia Vajnorského ornamentu a tradičných remesiel

Maľované Vajnory (30.9.2018) – sprístupnenie Vajnorského ľudového domu spojené s prezentáciou Vajnorského ornamentu a objektov tradičného bývania

Vajnorské hody (15.9.2018) – živé múzeum s tradičnou vajnorskou izbou a kuchyňou, prezentácia Vajnorského ornamentu a tradičných remesiel s ukázkou prešovačky.

Po bratislavských vínnych pivniciach (26. – 27.10.2018) – v rámci podujatia bolo sprístupnené múzeum s tradičnou vajnorskou izbou, kuchyňou a prešovňou

Škola vajnorských tradícií – advent (14.12. a 15.12.2018) – výroba tradičných vianočných ozdôb, zdobenie stromčeka, rozprávanie o tradíciách vianočného obdobia, pečenie vianočných oplátok – pravidelné tematické kurzy tradičných remesiel určené pre všetky vekové kategórie

Sviatok sv. Lucie (8.12.2018) – ukážka tradičných zvykov vo dvore Vajnorského ľudového domu a v adventnom období. Tento sobotňajší deň už tradičný lampiónový sprievod po prvý krát prechádzal do Domu kultúry Vajnory cez dvor Vajnorského ľudového domu. „Lucie“ v bielych plachtách s husacími krídlami, lampášmi ožiarený areál a znejúca hudba priniesli tú pravú emóciu, a tak sme sa aspoň na chvíľu mohli preniesť do čias zachovávaní tradícií na „Luciu“ vo Vajnoroch.

Expozícia tradičného ľudového bývania

Pre záujemcov o prehliadku je Vajnorský ľudový dom prístupný pravidelne každý utorok a štvrtok v mesiacoch október – máj od 17.00 do 19.00 hodiny, v mesiacoch jún – september od 17.30 do 19.00 hodiny a každú nedeľu od 15.00 do 17.00 hodiny. V prípade záujmu o prehliadku v iný deň je možné dohodnúť si prehliadku telefonicky na číslach 0911821617 alebo e-mailom na podobenzavajnor@gmail.com alebo osobne s pani Gabrielou Zemanovou na miestnom úrade alebo priamo vo Vajnorskom ľudovom dome.

Členovia Podobenky majú pre návštevníkov pripravenú komentovanú prehliadku priestorov Vajnorského ľudového domu s informáciami o histórii obce, o priestore ľudového domu, o zvykoch a tradíciách Vajnora a vedú ponúknuť ukážky ľudových remesiel aj v tradičných vajnorových krojoch, čo je možné využiť po predchádzajúcom dohovore. Expozícia sa postupne dopĺňa a podľa ročných období tematicky obmieňa.

V priestoroch Vajnorského ľudového domu majú možnosť návštevníci zakúpiť si aj vajnorскую keramiku, publikácie vydané mestskou časťou ako aj výrobky vajnorových ľudových umelcov.

**REKAPITULÁCIA PREDAJA KERAMIKY A PUBLIKÁCIÍ MČ
A ĽUDOVOUMELECKÝCH VÝROBKOV
KRISTÍNY ROŽŇOVCOVEJ A OSTATNÝCH ČLENOV PODOBENKY Z VAJNOR VO
VAJNORSKOM ĽUDOVOM DOME V ROKU 2018**

Por. č.	Názov tovaru	Cena spolu v €
1	vajnorská keramika	399,50
2	trička a publikácie MČ	277,00
PREDANÁ KERAMIKA A PUBLIKÁCIE MČ SPOLU		676,50
1	ľudovoumelecké výrobky Kristíny Rožňovcovej	477,00
2	ľudovoumelecké výrobky ostatných členov združenia	107,50
PREDANÉ ĽUDOVOUMELECKÉ VÝROBKY SPOLU		584,50
PREDANÝ TOVAR SPOLU		1261,00

Návštevníkov a záujemcov o prehliadku Vajnorského ľudového domu a o vajnorské tradície aj vďaka aktivitám organizovaných členmi občianskeho združenia Podobenka z Vajnor neustále pribúda. Sú to väčšinou takí, ktorí si prehliadku dopredu dohodnú, ale aj náhodní, ktorí keď vidia, že sú otvorené okná, chcú iba nazrieť, ale potom v múzeu strávia aj hodinu.

Veríme, že Vajnorský ľudový dom bude i naďalej využívaný tak, aby on sám a podujatia v ňom realizované čo najlepšie reprezentovali vajnorské tradície, na ktoré sme všetci Vajnoráci právom hrdí.

Gabriela Zemanová, predsedníčka občianskeho združenia Podobenka z Vajnor